

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerinin ve Kariyer Beklentilerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*

A Study on the Examination of Medical Faculty Students Levels of Professional Anxiety and Career Expectations*

Eyüb Ekmen¹

Orcid: 0000-0002-6248-5862

Belma Keklik²

Orcid: 0000-0002-6905-4862

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kazımkarabekir MYO, Karaman

²Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Isparta,

* Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı kapsamında Prof. Dr. Belma KEKLİK danışmanlığında ve Eyüb EKMEN tarafından hazırlanan "Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ve Kariyer Tercihlerinin İncelenmesi" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Sorumlu Yazar:

Eyüb Ekmen

E-posta:

eyubekmen@hotmail.com

Anahtar Sözcükler:

Kariyer, Mesleki Kaygı, Tıp Fakültesi

Keywords:

Career, Professional Anxiety, Medical Faculty

Gönderilme Tarihi / Submitted:

04.11.2024

Kabul Tarihi / Accepted:

24.06.2025

Künye:

Ekmen E, Keklik B. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ve Kariyer Beklentilerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Tıp Eğitimi Dünyası. 2025;24(73):38-47

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı tıp fakültesi öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile kariyer beklentileri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Çalışmaya 2017 yılı üniversite yerleştirme sonuçlarına göre kamu üniversiteleri arasında ilk üç ve son üç sırada bulunan üniversiteler olan İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp ve İstanbul Tıp, Hacettepe Üniversitesi, Kafkas Kars Üniversitesi, Van Yüzüncü - Yıl Üniversitesi ve Harran Üniversitesi Tıp Fakültelerinde öğrenim gören 5. ve 6. sınıf öğrencileri dahil edilmiştir. Çalışmada Selçuk TANÇ (1999) tarafından geliştirilen; kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti, güç kullanımı, maddi beklenti ve duygusal beklenti boyutlarından oluşan "Kariyer Beklentileri Ölçeği" ile Yeniçeri ve arkadaşlarının (2007) kullandıkları 18 maddeden oluşan "Mesleki Kaygı Anket Formu" kullanılmıştır.

Bulgular: 492 öğrenci tarafından cevaplanan çalışmada cinsiyete göre mesleki kaygı düzeyinde anlamlı fark bulunmuş ($p < 0,05$), 5. ve 6. sınıflar arasında ise mesleki kaygı ve kariyer beklentileri açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Üniversiteler arasında mesleki kaygı açısından fark anlamlı olmayıp ($p > 0,05$) kariyer beklentileri açısından ise aralarında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Korelasyon analizine göre

mesleki kaygı ile kariyer beklentileri($r=0,717$) arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır.

Sonuç: Cinsiyete göre kariyer beklentileri arasında fark bulunmazken kadınların erkeklere göre mesleki kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu, düşük puanlı üniversitelerde öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinin yüksek puanlı üniversitelerde öğrenim gören öğrencilere göre kariyer beklentilerinin yüksek, mesleki kaygı ortalamalarının ise düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin mesleki kaygılarının yükselmesinin kariyer beklentilerini istatistiksel olarak arttırdığı sonucuna da ulaşılmıştır.

Abstract

Aim: The aim of this study is to examine the relationship between medical students' levels of Professional anxiety and their career expectations.

Methods: The study included 5th and 6th-year students from the medical faculties of Istanbul University Cerrahpasa and Istanbul Medical, Hacettepe University, Kafkas Kars University, Van Yuzuncu Yıl University, and Harran University, which ranked among the top three and bottom three public universities in the 2017 national university placement results. The "Career Expectations Scale," developed by Selçuk TANÇ (1999), consisting of the dimensions of self actualization, social expectations, use of power, financial expectations, and emotional expectations, and the "Professional Anxiety Questionnaire" with 18 items used by Yeniçeri and colleagues (2007) were utilized in the study.

Results: In the study, which was answered by 492 students, a significant difference was found in the level of professional anxiety based on gender($p<0,05$), while no significant difference was found in terms of professional anxiety and career expectations between 5th and 6th year students($p>0,05$). Among the universities, the difference in professional anxiety was not significant($p>0,05$), but a significant difference was found in terms of career expectations($p<0,05$). According to the correlation analysis, the relationship between professional anxiety and the subdimensions of career expectations ($r=0,717$) was positive and

significant.

Cocnlusions: While no difference was found in career expectations based on gender, it was observed that females had higher levels of professional anxiety compared to males. It was concluded that medical students attending universities with lower entrance scores had higher career expectations and lower professional anxiety averages compared to those attending universities with higher entrance scores. Additionally, it was found that an increase in students' professional anxiety statistically elevated their career expectations.

1. GİRİŞ

1.1. Kariyer

Kariyer, Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre bir meslekte zaman ve çalışma ile elde edilebilen uzmanlık, aşama ve başarıdır. Fransızca kökenli bir kelime olan kariyer çalışma hayatında seçilen yol, meslekte geçilmesi gereken aşamalar olarak tanımlanmaktadır. Institute of Personal Development (IPD) kılavuzuna göre bireyin çalışma pozisyonlarının, rollerinin, faaliyetlerinin ve deneyimlerinin toplamıdır (1). Burack'a göre sosyal yaşam ve iş hayatının, çalışan yaşamındaki önemiyle birebir ilişkilendirilen bir kavramdır (2). Dale kariyeri zaman içerisinde iş tecrübeleriyle elde edilen uzmanlık, beceri ve ilişki ağlarının bilgi birikimi ve tecrübeyle elde edilmesi olarak tanımlamıştır (3).

Kariyer ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde ortak noktalarının daha çok işlerinde başarılı olan bireylerin mevcut statülerinin daha iyi bir düzeye çıkması ile ilgili bir kavram olduğu görülmektedir. Esters bireylerin aldığı kariyer kararlarının sadece birey için değil toplum için de çok büyük önem taşıdığını belirtmiştir (4). Çünkü bireyler toplumları oluşturan parçalarıdır. Bireylerin mutlu olacakları, ilgi duyacakları ve hedefledikleri kariyerlerine ulaşmaları sağlınırsa toplumsal refahın sağlanması da kolaylaşacaktır. Kariyer tercihi, bireylerin kişisel ve kültürel değerleri, kariyer beklentileri, aile geçmişi gibi birçok faktörden etkilenebilmektedir (5). Kariyer seçimini etkileyen faktörler içsel, dışsal ve kişilerarası faktörler olarak modellenebilir (6). Konu ile ilgili literatür incelendiğinde genel olarak içsel faktörlerin içerisinde ilgi, yaş, yetenek,

cinsiyet yer alırken dışsal faktörler içerisinde ise eğitim kurumları, ekonomik ve yasal faktörler bulunmaktadır. Aile ve sosyal çevre ise kişilerarası faktörler içerisinde yer almaktadır. Kariyer seçimini etkileyen faktörler bulunduğu grup içerisindeki diğerk faktörleri etkilediğı gibi diğerk gruplardaki faktörleri de etkileyebildiğı için kesin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir.

1.2. Kaygı

Kaygı ilk kez sistemli olarak Sigmund Freud tarafından 19. yüzyılda incelenmiştir. Kaygı, daha çok psikoloji biliminin üzerinde durduğu bir kavram olmakla birlikte eğitim bilimleri ve sağlık bilimlerinin de yoğunlaştığı bir kavram olmuştur. Kaygı sözcüğünün kökü eski yunanca “anxietas” olup endişe, korku, merak anlamına gelir (7). Kaygı başımıza tehlike geleceğı hissi, gerilim, korku ve huzursuzluk ile karakterize olan hoş karşılanmayan bir durumdur. Kaygı kendini kalp atışının hızlanması, ağız kuruluğı, titreme, terleme, benizin sararması, solunum hızının artması, kaslarda gerginlik gibi sinir sistemi faaliyetleri şeklinde gösterir (8).

1.2.1. Mesleki kaygı

Mesleki kaygı, bireylerin hedeflerini tehdit eden ve bir dizi psikolojik, fiziksel ve davranışsal tepkiyle sonuçlanan bir kaygı kaynağıdır (9). Taşığın bireylerin mesleki sorumluluklarını gerektittiğı gibi yerine getirebilmeleri için, özgüven sahibi olmaları, kendilerini yeterli hissetmeleri, kaygı stres ve baskı gibi durumların olmaması veya gerekli düzeyde olması gerektiğini ifade etmektedir (10). Mesleki kaygı, bir kişinin işle ilgili endişe, stres ve kaygı hissetmesi olup bireyin işle ilgili performansını etkileyebilir ve işyerindeki ilişkileri zorlaştırabilir. Mesleki kaygı, iş yerindeki beklentilerle başa çıkmakta zorlanan kişilerde daha yaygın olabilir. Mesleki kaygının nedenleri arasında iş yükü, iş performansı, iş güvenliğı, kariyer gelişimi ve işyerindeki sosyal etkileşimler yer alabilir. Mesleki kaygı, bireyin fiziksel ve zihinsel sağlığına, iş memnuniyetine ve genel yaşam kalitesine olumsuz etki edebilir.

1.3. Tıp Fakóltesi Öğrencilerinin Kariyer Tercihleri ve Mesleki Kaygılarını Etkileyen Faktörler

Tıp fakóltesi öğrencilerinin kariyer tercihlerini ve mesleki kaygılarını etkileyen faktörler; asistanlık süresi, nöbet hizmetleri, malpraktis, branşlaşma isteğı, sağlıkta şiddet, tıpta uzmanlık sınavı (TUS), devlet hizmet yükümlülüğü ve defansif tıp etkisi şeklinde sıralanabilir.

Asistanlık süresi; dahili ve temel tıp bilimlerinde bulunan branşların asistanlık süresi genel olarak 4 yıl iken, cerrahi bilimlerde is 5 yıldır. Özellikle cerrahi branşların daha az tercih edilmesinde asistanlık süresinin diğerk tıp bilimlerinden daha uzun süreli olmasından kaynaklanabileceğı değerlendirilmekte olup bu durumun öğrencilerin kariyer tercihlerinde ve mesleki kaygı düzeylerinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Nöbet süresi; Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliğine (2023) göre nöbet hizmetlerinin acil, normal, branş ve evde nöbet olmak üzere dört şekilde yürütülebileceğı belirtilmiştir (11). Branş ve acil nöbetleri başhekim tarafından personel sayısına, hizmetin gerekliliklerine, iş durumuna ve hastanenin türüne göre belirlenir. Özellikle cerrahi branşların yoğun olması ve cerrahi branşlarda hekim yetersizliğı nedeniyle tutulmak zorunda kalınan nöbet sayıları diğerk branşlara göre daha fazladır. Dahili bilimlerde de nöbet tutma oranı çok yüksek olduğu için nöbet sayısı öğrencilerin kariyer tercihlerini ve mesleki kaygılarını etkileyen önemli bir faktördür. Malpraktis; Malpraktis davaları özellikle riskli cerrahi girişimlerde sıkıntılar yaşatmakta ve hekimler tarafından istenmeyen sonuçlar doğurabilmekteydi. Kamuoyunca malpraktis yasası olarak bilinen Sağlık Meslek Mensuplarının Tıbbi İşlem ve Uygulamaları Nedeniyle Soruşturulmasına ve İdarece Ödenen Tazminatın Rücu Edilmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın özellikle hekim adaylarının mesleki kaygılarını azaltabileceğı ve kariyer tercihlerini olumlu yönde değiştirebileceğı değerlendirilmektedir.

Branşlaşma isteğı; Türkiye’de uzmanlık eğitimi alabilmenin tek yolu, tıpta uzmanlık sınavında başarılı olmaktan geçmektedir (12). Pratisyen hekimliğın toplumdaki sayınlığının giderek azalması nedeniyle TUS, hekimlerin toplumda statü sahibi olabilmek için tek amacı haline gelmekte, mezuniyet sonrası eğitim sürecinin belirsizliğı gibi etkenlerle öğrenciler daha hekimlik mesleğine başlamadan yıpranmaktadırlar

(13). Bu gibi durumlara maruz kalmamak için de hekimlerin branşlaşmak istedikleri değerlendirilmektedir. Dolayısıyla branşlaşma isteği öğrencilerin kariyer tercihlerini ve mesleki kaygılarını etkilemektedir.

Sağlıkta şiddet; Saines sağlıkta şiddeti “sağlık çalışanları için risk durumu oluşturan hastalardan, hasta yakınlarından veya herhangi bir bireyden gelebilen; sözel, fiziksel veya cinsel saldırılardan oluşan durum” olarak ifade etmektedir (14). Yapılan yurtiçi çalışmalarda sağlıkta şiddetin oranının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Akdur’un 225 hekim ile yaptığı çalışmada 60 hekim mesleki uygulamaları nedeniyle hasta ve yakınlarınca fiziksel şiddete maruz kaldığını, Aydın’ın pratisyen hekimleri kapsayan 48 ilde yaptığı çalışmada ise hekimlerin %89,3’ü sözel şiddete, %7,9’u fiziksel şiddete, %1,1’i ise cinsel şiddete uğradıkları belirtilmiştir (15,16). Sağlık hizmetlerinde şiddet vakalarının çokluğu öğrencilerin kariyer tercihlerini ve mesleki kaygı düzeylerini etkilediği düşünülmektedir. Tıpta uzmanlık sınavı (TUS); Hekim ve hekim adaylarının mesleki kariyer hedefleri için TUS önemli bir kriterdir. Tıpta uzmanlık sınavından alınan puan neticesinde uzmanlık branşlarına yerleştirilen hekimler uzmanlık eğitimine başlayacaklardır. Alınan TUS puanı kişisel ilgi ve yeteneklerin geri plana atılmasına ve koşulları daha rahat olan branşların tercih edilmesi neden olabileceği için TUS öğrencilerin kariyer tercihlerini etkileyen önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca TUS sonucu uzmanlık eğitimi için yerleşilen branşın genel özellikleri de öğrencinin kaygı düzeyini etkileyecektir.

Devlet hizmet yükümlülüğü; Mecburi hizmet olarak da bilinen devlet hizmet yükümlülüğü, tıp fakültesinden yeni mezun olan hekimlerin kariyer ve kaygılarını etkilemektedir. Yasin ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada mecburi hizmet ile istenmeyen ya da bilinmeyen bir yerde çalışma, terör bölgelerine atanabilme ihtimali nedeniyle güvenlik kaygısı ve atanacakları yerde sorumluluk sahibi olarak tek kişi olma ihtimalleri kaygı oluşturan ve tercihlerini etkileyen durumlar olarak belirlenmiştir (17).

Defansif tıp; hekimlerin malpraktis ile karşı karşıya kalmamak için verdikleri davranışsal tepkiler (18) veya hekimlerin dava edilme korkusu

ile riski yüksek olan işlemden kaçınması ya da gereksiz tedaviler uygulaması olarak tanımlanabilir (19). Defansif tıp, hekimlik mesleğini icra edenlerin sergilediği davranışlardır. Ancak sağlık alanında aktif çalışan hekimlerin yaşadığı sıkıntılar nedeniyle savunma mekanizması olarak yaptıkları defansif tıp uygulamaları, tıp fakültesi öğrencilerinin kariyer ve meslek tercihlerini etkilerken, defansif tıbbi kendilerinin de uygulama ihtimallerinin kaygıya neden olabileceği değerlendirilmektedir. Bu çalışmada tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin mesleki kaygılarının ve kariyer tercihlerinin neler olduğu ile birlikte mesleki kaygı ile kariyer tercihleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin mesleki kaygı ile kariyer tercihleri arasındaki ilişkiyi açıklayan detaylı bir araştırma bulunmadığı için ayrıca hekim adaylarının mesleki kaygılarının azaltılması ve kariyer hedeflerini daha net belirleyebilmeleri için verilen önerilerin literatüre yapacağı katkının kıymetli olacağı düşünülmektedir.

II. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmanın türü sonuca bağlayıcı araştırma içerisinde yer alan nedensel araştırma türünün ilişkisel tarama modeli olarak belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini 2017 yılı üniversite yerleştirme sonuçlarına göre kamu üniversiteleri arasında ilk üç ve son üç sırada bulunan üniversiteler olan İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp ve İstanbul Tıp, Hacettepe Üniversitesi, Kafkas Kars Üniversitesi, Van Yüzüncü - Yıl Üniversitesi ve Harran Üniversitesi Tıp Fakültelerinde öğrenim gören 5. ve 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Evren sayısı 2440 iken çalışmaya 492 öğrenci katılım sağlamıştır. Gürbüz ve Şahin’in ulaşılmaması gereken örneklem büyüklüğü hesaplama formülü kullanılarak 2500 kişilik bir evren için 333 kişilik bir örnekleme ulaşılmaması gerektiği tespit edilmiş, kolayda örnekleme yöntemiyle 492 kişiye ulaşılarak örneklemin evreni temsil etmede yeterli olduğu ortaya konulmuştur (20). Çalışma 2022 Nisan-Mayıs ayları içerisinde üniversitelerin öğrenci işleri birimleri aracılığıyla öğrencilere çevrimiçi olarak gönderilerek, gönüllü olanların katılım sağlaması istenmiştir. Çalışmaya altı devlet üniversitesinin 5. ve 6. sınıf

öğrencilerinin dahil edilmesi, 5. sınıfların daha çok pratik eğitim görmeleri 6. sınıfların ise intörn olarak çalışıyor olmaları nedeniyle yaklaşık 500 öğrencinin yanıt vermesi ve pandemi önlemlerinin uygulanması nedeniyle görüşmelerin çevrimiçi olarak gerçekleştirilmesi araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Etik Kurul Onayı

Araştırma için Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 01.06.2021 tarih ve E-87432956-050.99-62424 sayılı kararı ile izin alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplamı aracı 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde cinsiyet, öğrenim görülen üniversite ve sınıf bilgilerini

içeren demografik bilgiler yer alırken, ikinci bölümde mesleki kaygı ölçeği (21), üçüncü bölümde ise kariyer beklentileri ölçeği kullanılmıştır.

Mesleki kaygı ölçeği; Yeniçeri ve arkadaşlarının kullandıkları mesleki kaygı anket formu, çalışma ortamı ve koşulları, mesleki yeterlilik ve mesleki memnuniyetle ilgili anksiyete yaratabilecek faktörleri içeren 18 parametreden oluşmaktadır (min:18-max:90). 18-44 düşük, 45-67 orta, 68-90 ise yüksek düzeyde kaygı puanı olarak değerlendirilmektedir. Mesleki kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik analizi için Cronbach Alpha katsayısına bakılmış ve 0,89 olarak yüksek düzeyde güvenirliğe sahip olduğu görülmüştür.

III. Bulgular

Çalışmaya katılan 492 öğrencinin %29,1'i

Tablo 1. Demografik Özellikler

Özellikler	Gruplar	n (öğrenci sayıları)	Yüzde (%)
Üniversite	Hacettepe	143	29,1
	Cerrahpaşa	92	18,7
	İstanbul	82	16,7
	Kafkas	41	8,3
Cinsiyet	Van	88	17,9
	Harran	46	9,3
	Erkek	259	52,6
	Kadın	233	47,4
Sınıf	5. sınıf	240	48,8
	6. sınıf	252	51,2

Hacettepe Üniversitesinde okurken, %18,7'si Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde, %17,9'u Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde, %16,7'si İstanbul Tıp Fakültesinde, %9,3'ü Harran Üniversitesinde ve %8,3'ü Kafkas Kars Üniversitesinde öğrenim görmektedir. Katılımcıların %52,6'sı erkek, %47,4'ü kadın ve %48,8'i 5. sınıf, %51,2'si de 6. sınıfta bulunmaktadır. Tablo 2'de cinsiyetler arasında mesleki kaygı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t[492]=-7,58$; $p<0,01$). Kadın öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri ($x=70,04\pm15,02$), erkek öğrencilerin kaygı

düzeylerinden ($x=60,47\pm15,50$) daha yüksektir. Kariyer beklentileri ölçeğinin alt boyutlarından olan duygusal beklenti boyutuyla cinsiyet arasında da anlamlı fark görülmüştür ($t[492]=-2,56$; $p<0,05$). Kadın öğrencilerin duygusal beklentileri ($x=16,73\pm1,76$), erkek öğrencilerin duygusal beklentilerinden ($x=16,24\pm2,45$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyetler arasında kariyer beklentileri ile kariyer beklentilerinin alt boyutlarından olan sosyal beklenti, kendini gerçekleştirme, güç kullanımı ve maddi beklenti boyutları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 2. Cinsiyete Göre Mesleki Kaygı ve Kariyer Beklentilerinin Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	$(\bar{x})\pm ss$	t testi	
			t	p
Mesleki kaygı	Erkek	60,47 $\pm$ 15,50	-7,58	<0,001
	Kadın	70,04 $\pm$ 15,02		
Kendini gerçekleştirme	Erkek	29,93 $\pm$ 5,38	-1,29	0,197
	Kadın	30,57 $\pm$ 5,60		
Sosyal beklenti	Erkek	29,59 $\pm$ 5,76	-0,65	0,514
	Kadın	29,93 $\pm$ 5,50		
Güç kullanımı	Erkek	12,79 $\pm$ 3,05	0,37	0,714
	Kadın	12,69 $\pm$ 3,27		
Maddi beklenti	Erkek	10,29 $\pm$ 1,48	1,35	0,175
	Kadın	10,09 $\pm$ 1,70		
Duygusal beklenti	Erkek	16,24 $\pm$ 2,45	-2,56	0,011
	Kadın	16,73 $\pm$ 1,76		
Kariyer beklentileri	Erkek	99,14 $\pm$ 15,28	-1,11	0,267
	Kadın	100,66 $\pm$ 15,03		

Tablo 3. Sınıfa Göre Mesleki Kaygı ve Kariyer Beklentilerinin Karşılaştırılması

Değişkenler	Gruplar	n (öğrenci sayıları)	$(\bar{x}) \pm ss$	T Testi	
				t	p
Mesleki kaygı	5. Sınıf	240	65,28 $\pm$ 13,73	0,40	0,689
	6. Sınıf	252	64,75 $\pm$ 15,68		
Kendini gerçekleştirme	5. Sınıf	240	30,17 $\pm$ 5,09	-0,26	0,792
	6. Sınıf	252	30,30 $\pm$ 5,87		
Sosyal beklenti	5. Sınıf	240	29,43 $\pm$ 5,40	-1,25	0,210
	6. Sınıf	252	30,06 $\pm$ 5,85		
Güç kullanımı	5. Sınıf	240	12,60 $\pm$ 2,84	-0,94	0,343
	6. Sınıf	252	12,87 $\pm$ 3,43		
Maddi beklenti	5. Sınıf	240	10,15 $\pm$ 1,52	-0,58	0,559
	6. Sınıf	252	10,24 $\pm$ 1,66		
Duygusal beklenti	5. Sınıf	240	16,30 $\pm$ 2,33	-1,72	0,087
	6. Sınıf	252	16,63 $\pm$ 1,99		
Kariyer beklentileri	5. Sınıf	240	99,15 $\pm$ 14,55	-1,01	0,312
	6. Sınıf	252	100,53 $\pm$ 15,74		

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan tüm üniversitelerin 5. ve 6. sınıfları arasında mesleki kaygı düzeyleri, kariyer beklentileri ve kariyer beklentilerinin alt boyutları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4'e göre mesleki kaygı açısından

üniversiteler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($F= 0,63$; $p>0,05$). Üniversiteler arasında kariyer beklentileri ile kariyer beklentilerinin alt boyutlarından olan kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti, güç kullanımı ve maddi beklenti boyutları arasında anlamlı bir fark

olduğu görülmektedir ($F=6,74$; $p<0,01$). En yüksek kariyer beklentisine sahip öğrencilerin Harran Üniversitesinde ($\bar{x}=104,96\pm15,60$), en düşük kariyer beklentisine sahip öğrencilerin ise Hacettepe Üniversitesinde ($\bar{x}=94,15\pm15,94$) olduğu görülmektedir. Boyutlar arasındaki bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için bakılan Post Hoc testlerinden Tamhane

test sonucuna göre kendini gerçekleştirme, sosyal beklenti ve güç kullanımı boyutlarında Hacettepe Üniversitesi ile Kafkas Kars, Van Yüzüncü Yıl ve Harran Üniversiteleri arasında, maddi beklenti boyutunda ise Hacettepe Üniversitesi ile Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Kafkas Kars ve Van Yüzüncü Yıl Üniversiteleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$).

Tablo 4. Üniversitelere Göre Mesleki Kaygı ve Kariyer Beklentilerinin Karşılaştırılması

Değişkenler	Hacettepe	Cerrahpaşa	İstanbul	Kafkas	Van	Harran	F	p	Post-Hoc Testi
	n=143	n=92	n=82	n=41	n=88	n=46			
	($\bar{x}$) $\pm$ SS	($\bar{x}$) $\pm$ SS	($\bar{x}$) $\pm$ SS	($\bar{x}$) $\pm$ SS	($\bar{x}$) $\pm$ SS	($\bar{x}$) $\pm$ SS			
Mesleki kaygı	65,34 $\pm$ 12,39	65,39 $\pm$ 13,88	66,40 $\pm$ 13,95	63,56 $\pm$ 13,21	62,95 $\pm$ 16,98	64,93 $\pm$ 20,50	0,63	0,68	-
Kendini gerçekleştirme	28,36 $\pm$ 6,12	30,96 $\pm$ 5,00	30,38 $\pm$ 5,42	31,06 $\pm$ 5,53	31,36 $\pm$ 4,29	31,57 $\pm$ 5,27	5,38	<0,001	1<4,5,6
Sosyal beklenti	27,53 $\pm$ 5,89	30,12 $\pm$ 5,80	30,11 $\pm$ 4,98	30,38 $\pm$ 5,34	31,39 $\pm$ 4,86	31,93 $\pm$ 5,23	8,02	<0,001	1<4,5,6
Güç kullanımı	11,83 $\pm$ 3,26	12,61 $\pm$ 2,97	12,96 $\pm$ 2,93	13,06 $\pm$ 3,41	13,32 $\pm$ 2,78	14,41 $\pm$ 3,22	6,01	<0,001	1<4,5,6
Maddi beklenti	9,67 $\pm$ 1,66	10,40 $\pm$ 1,31	10,12 $\pm$ 1,64	11,33 $\pm$ 1,61	10,45 $\pm$ 1,45	10,39 $\pm$ 1,67	5,60	<0,001	1<2,4,5
Duygusal beklenti	16,05 $\pm$ 2,21	16,63 $\pm$ 2,23	16,88 $\pm$ 1,76	16,82 $\pm$ 2,35	16,50 $\pm$ 2,11	16,72 $\pm$ 2,35	2,18	0,05	
Kariyer beklentileri	94,15 $\pm$ 15,94	101,77 $\pm$ 14,26	101,02 $\pm$ 13,90	102,93 $\pm$ 14,92	103,23 $\pm$ 13,39	104,9 $\pm$ 15,60	6,74	<0,001	6>1

Mesleki kaygı ile kariyer beklentileri arasında bulunmaktadır ($r=0,717$; $p<0,01$). pozitif yönde güçlü düzeyde anlamlı ilişki

Tablo 5. Mesleki Kaygı ile Kariyer Beklentilerinin Korelasyon Analizi

	1	2
1. Mesleki Kaygı	1	
2. Kariyer Beklentileri	0,717**	1

** $p<0,01$

IV. TARTIŞMA VE SONUÇ

Kariyer tercihlerinin sonuçlarından biri olan meslek seçimi ve meslek seçiminin sonucu olarak sahip olunan mesleğin getirmiş olduğu kaygı düzeyleri birbiriyle alakalı iki kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Meslek seçimi her insanın hayatını etkileyecek ve karşısına çıkacak önemli konulardandır ve karar verme sürecini içermektedir. Meslek seçimi her insanın yaşamında karşı karşıya kalacağı gerçek bir durumdur. Hekim olmak için tıp fakültelerini

tercih eden öğrencilerin, verdikleri bu karar ile meslek seçimleri için karar verme sürecini başlattıkları söylenebilir. Altı yıl süren tıp eğitimini başarı ile tamamlayanlar tıp doktoru ünvanını alırlar. Bu süre sonunda hekim olmayı tercih eden öğrencileri meslek seçiminde branşlaşmak isteyip istemediği ile alakalı kariyer durumlarını ilgilendiren yeni bir karar verme süreci beklemektedir. Tıp alanında uzmanlık yapmak istemeyen hekimler pratisyen hekim olarak mesleğe başlarlarken branşlaşmak

isteyenler ise ÖSYM tarafından yılda iki dönem olarak yapılan Tıpta Uzmanlık Sınavına (TUS) girerek çalışmak istedikleri alanların şartlarını yerine getirdikleri takdirde uzmanlık tercihinde bulunabilirler. Tıp fakültesi öğrencilerinin diğer bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerine göre ve yine hekim olarak çalışan bireylerin diğer birçok meslek grubuna göre daha yüksek düzeyde kaygı seviyesine sahip oldukları birçok bilimsel çalışmada görülmektedir (23,24). Ergin ve arkadaşlarının (25) tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, Mayda ve arkadaşlarının (26) 4, 5 ve 6. sınıflarla yapmış oldukları çalışmada, Kocabaş'ın (27) tıp fakültesi son sınıf öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada mevcut çalışmaya paralel olarak öğrencilerin orta düzeyde mesleki kaygıya sahip oldukları belirlenmiştir.

Cinsiyet ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken mesleki kaygı düzeyi ile aralarındaki fark anlamlı bulunmuştur. Çalışmada kadınların mesleki kaygı ortalamasının yüksek düzeyde olduğu, erkeklerin ise mesleki kaygı ortalamasının orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Kocabaş'ın yaptığı çalışmada kadınların ve erkeklerin orta seviyede mesleki kaygı düzeyine sahip olduğu belirlenmişti (27). Literatürde cinsiyet ile mesleki kaygı düzeyi arasındaki farklılığın anlamlı bulunduğu ve kadınların daha yüksek mesleki kaygı ortalamasına sahip olduğu mevcut çalışmayı destekleyici çalışmalar bulunmaktadır (25, 26, 28, 29). Kariyer beklentileri ve mesleki kaygı ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizine göre aralarında pozitif yönde güçlü düzeyde ilişki bulunmuştur.

Sonuç olarak sağlık hizmetlerinin en önemli çalışanlarından olan hekimlerin mesleklerini icra ederken meslekleri ile ilgili beklentilerinin ve mesleki açıdan kaygı oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu faktörler belirlenip gerekli düzenlemeler yapıldığında öğrencilerin kariyerlerini istekleri doğrultusunda daha doğru yönde ilerleterek hem kendini hem de çevresini olumlu yönde etkilemesi sağlanacaktır. Ayrıca kaygı oluşturan faktörlere de etkili önlemler olarak çalışanların mutlu, huzurlu, güvenli, daha az kaygılı bir şekilde mesleklerini icra etmeleri sağlanmış olacaktır. Son yıllarda başta kamuoyunda beyaz reform

olarak nitelendirilen hekimlerin özlük hakları ile ilgili birçok düzenleme yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeler arasında asistan nöbet sayılarının en az 3 gün aralıklarda ayda en fazla 8 nöbetin tutulması, intörn hekimlere asgari ücret verilmesi, 12 Mayıs 2022'de kabul edilen sağlıkta şiddet ve malpraktis yasası ile verilecek cezaların yarı oranında artırılması, kamuya açılan malpraktis davaları sonucu hekimlerce ödenmesi istenen tazminatın hekimin hastaya kasıtlı olarak zarar vermemesi durumunda kamu tarafından karşılanması, başta asistanlar olmak üzere hekimlerin maaşlarının artırılması, TUS içeriğinin müfredat ile uyumlu hale getirilme çabaları, uzmanlık kontenjan sayılarının artırılması sağlanmıştır. Ancak yapılan bu düzenlemelerin uygulanabilirliği noktasında yaşanan eksiklikler gibi nedenlerden dolayı başta hekimler olmak üzere sağlık çalışanlarının birçoğunun tam olarak beklentilerini karşılamadığı düşünülmektedir. Hekim adayı olan öğrencilerin mesleki kaygılarının giderilmesi ve kariyer beklentilerinin artırılması için gerekli düzenlemelerin uygulanabilir bir şekilde yürürlüğe girmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda tıp fakültesi öğrencilerinin kariyer tercihlerini daha doğru ve etkili yapabilmeleri için ve mesleki kaygılarının giderilmesine yönelik sunulabilecek öneriler şunlardır:

- Nöbet sayılarının daha çalışabilir düzeylere getirilmesi
- Çalışma saatlerinin düzenlenmesi
- Cerrahi branşlardaki hekim açığının giderilmesi için çalışma şartlarının iyileştirilmesi
- TUS kontenjanlarının öğrencilerin beklentilerinin de dikkate alınarak belirlenmesi
- Uzmanlık alanlarının daha etkin tanıtılması
- TUS kontenjanlarının ihtiyaçlar doğrultusunda artırılması
- TUS baraj puanının düşürülmesi ve sınav içeriğinin müfredatla daha uyumlu hale getirilerek eğitim sürecinde de TUS'a hazırlanmalarının sağlanması
- Pratisyen hekimliğin ve koruyucu hekimliğin toplum nezdinde saygınlığının artmasının sağlanması ve öneminin anlaşılması
- Sağlıkta şiddetin engellenebilmesi için caydırıcı yaptırımların hayata geçirilerek

uygulanması

- Ailelerin çocuklarını meslek ve uzmanlık seçimlerinde doğru yönlendirerek desteklemeleri
- Öğrencilerin sevdiği, ilgi duyduğu ve yetenekli olduğu branşa yönlendirme için teşvik edilmesi
- Öğrencilerin en az bir yabancı dile iyi düzeyde sahip olabilmelerinin sağlanması
- Uzmanlık tercihinde bulunurken objektif kişilerin görüşlerinin alınması

Kaynaklar

1. IPD Guide. 1998. p. 3.
2. Burack HE. Career management in organisations: a practical human resources planning. Lake Forest, IL: Brace-Park Press; 1988. p. 320.
3. Beach DS. Personnel: the management of people at work. 4th ed. New York: Macmillan Publishing; 1980. p. 320.
4. Esters L. Career indecision levels of students enrolled in a college of agriculture and life sciences. J Agric Educ. 2007;48(4):130-7.
5. Agarwala T. Factors influencing career choice of management students in India. Career Dev Int. 2008;13(4):362-76.
6. Tengiz İF, Babaoğlu AB. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kariyer tercihleri ve bu tercihleri etkileyen faktörler. SDÜ Tıp Fak Derg. 2020;27(1):67-78.
7. Köknel Ö. Kaygıdan korkuya. İstanbul: Remzi Yayınevi; 2014.
8. Linn L. Diagnosis and psychiatry: symptoms of psychiatric disorders. In: Freedman AM, Kaplan HI, Sadock BJ, editors. Comprehensive textbook of psychiatry. Baltimore: The Williams and Wilkins Co.; 1975. Vol L.
9. Kyriacou C. Teacher stress and burnout: an international review. Educ Res. 1987;29(2):146-52.
10. Taşğın Ö. Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının meslekî kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2006;14(2):679-86.
11. Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği. Available from: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?mevzuatno=85319&mevzuattur=3&mevzuattarti=p=5>
12. Sayek İ, Kiper N, Odabaşı O. Türk Tabipleri Birliği mezuniyet öncesi tıp eğitimi raporu. Ankara; 2008.
13. Canbaz S, et al. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyi ve etkileyen faktörler. Genel Tıp Dergisi. 2007;17:15-9.
14. Saines J. Violence and aggression in A&E: recommendations for action. Accid Emerg Nurs. 1999;7:8-12.
15. Akdur G. Tıp fakülteleri ve eğitim araştırma hastaneleri acil servislerinde çalışan acil tıp uzmanları ve araştırma görevlilerinin çekinik tıp uygulamaları [tuz uzmanlık tezi]. Edirne: Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi; 2013.
16. Aydın B, et al. Violence against general practitioners in Turkey. J Interpers Violence. 2009;24(12):1980-95.
17. Yasin KY, et al. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin mesleki kaygıları üzerine kalitatif bir araştırma. Tıp Eğitimi Dünyası. 2018;(52).
18. He AJ. The doctor-patient relationship, defensive medicine and overprescription in Chinese public hospitals: evidence from a cross-sectional survey in Shenzhen City. Soc Sci Med. 2014;123:64-71.
19. Catino M. Blame culture and defensive medicine. Cogn Technol Work. 2009;11(4):245.
20. Gürbüz S, Şahin F. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2017.
21. Yeniçeri N, et al. Tıp eğitimi son sınıf öğrencilerinin gelecek meslek yaşamları ile ilgili yaşadıkları anksiyete ile sürekli anksiyetelerinin karşılaştırılması. DEÜ Tıp Fak Derg. 2007;21(1):19-24.
22. Ural A, Kılıç İ. Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Detay Yayıncılık; 2021.
23. Lloyd C, Gartrell N. Psychiatric symptoms in medical students. Compr Psychiatry. 1984;25:552-65.
24. Helmers K, et al. Stress and depressed mood in medical students, law students, and graduate students at McGill University. Acad Med. 1997;72:708-14.

25. Ergin A, Uzun SU, Topaloğlu S. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sürekli kaygı ve mesleki kaygı düzeyleri ve bunları etkileyen etkenler. MuğlaSıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Dergisi. 2016;3(3):16-21.
26. Mayda A, et al. Bir tıp fakültesi 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinde gelecek ile ilgili kaygı durumunun değerlendirilmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2014;(3):7-13.
27. Kocabaş S. Tıp eğitimi son sınıf öğrencilerinde anksiyete ve mesleki kaygı düzeyinin değerlendirilmesi. İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği; 2020.
28. Çıtıl R, Keten M. Tıp fakültesi öğrencilerinin uzmanlık tercihleri ve mesleki kaygı düzeyleri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2021;13(3):171-92.
29. Gan G, Hue Y. Anxiety, depression and quality of life of medical students in Malaysia. Med J Malaysia. 2019;74(1):57-61.